ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Authoring : *Terezakis Yorgos* *(15/2/2006)*

For citation : *Terezakis Yorgos , «Κολωνείας Μητρόπολις», 2006, Encyclopaedia of the Hellenic World, Asia Minor*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5574>

Κολωνείας Μητρόπολις

Summary :

Η ύπαρξη της επισκοπής Νικοπόλεως και Κολωνείας, εξαρτώμενης από τη μητρόπολη Νεοκαισαρείας, μαρτυρείται από το 1855. Σύντομα όμως η νέα αυτή εκκλησιαστική αρχή αποσπάστηκε από τη μητρόπολη Νεοκαισαρείας και προάχθηκε σε μητρόπολη μεταξύ 1887 και 1907. Το ενδιαφέρον στη συγκεκριμένη μητρόπολη είναι ότι διατύπωσε το αίτημα για κατάτμηση από τη μητρόπολη Νεοκαισαρείας, αν και βρισκόταν πολύ κοντά στην έδρα της (τα Κοτύωρα). Επιπλέον, η νεοϊδρυθείσα επαρχία Νικοπόλεως και Κολωνείας ήταν εξαιρετικά περιορισμένη σε έκταση και σχεδόν στο σύνολό της κυκλωμένη από εδάφη που παρέμεναν στην αρμοδιότητα του Νεοκαισαρείας.

Geographical Location

Βόρεια Μικρά Ασία, παράλια Εύξεινου Πόντου

Historical Region

Πόντος, Παφλαγονία

---

1. Γενικά ιστορικά

Πρόκειται για μία από τις πρόσφατες εκκλησιαστικές διοικήσεις του ποντιακού και γενικότερα του μικρασιατικού χώρου, αφού η ίδρυσή της, αρχικά ως επισκοπής υπαγόμενης στο μητροπολίτη Νεοκαισαρείας, και στη συνέχεια η προαγωγή της ως αυτόνομης αρχιεπισκοπής και κατόπιν μητρόπολης, εξελίσσονται στο β΄ μισό του 19ου αιώνα. Ουσιώδες ιστορικό πρόβλημα συνιστούν οι λόγοι ίδρυσης αυτής της εκκλησιαστικής επαρχίας, γεγονός που σήμανε την απόσπαση τμήματος από τον κεντρικό πυρήνα της επαρχίας Νεοκαισαρείας. Πόσο μάλλον που η περιορισμένη έκταση της νέας επαρχίας Νικοπόλεως και το γεωγραφικό παράδοξο της παρουσίας της στο μέσο των εδαφών που εξακολουθούσαν να υπάγονται στον Νεοκαισαρείας δεν έχουν εμφανή λογική εξήγηση.

2. 15ος – 19ος αιώνας

Η επαρχία Νικοπόλεως και Κολωνείας, όπως αυτή συγκροτήθηκε κατά το 19ο αιώνα, περιλάμβανε την περιοχή άμεσης γειτνίασης της πόλης του Καραχισάρ (το ποντιακό Καραχισάρ γνωστό ως Καραχισάρ-ι Σαρκί και Σεπίν Καραχισάρ δεν έχει φυσικά σχέση με την ομώνυμη πόλη της Φρυγίας, το Αφιόν Καραχισάρ), που ταυτιζόταν με μέρος της επικράτειας της μεσαιωνικής εκκλησιαστικής επαρχίας Κολωνείας. Η τελευταία είχε καταστεί ανενεργή πολύ πριν από το 15ο αιώνα και η μετέπειτα ιστορία της εκκλησιαστικής υπαγωγής του μάλλον ασθενούς χριστιανικού πληθυσμού που επιβίωνε στην περιοχή είναι κάπως σκοτεινή. Δεν υπάρχει καμία σαφής μαρτυρία για το ζήτημα της εκκλησιαστικής υπαγωγής της περιοχής του Καραχισάρ ως το β΄ μισό του 18ου αιώνα, η αξιοποίηση όμως μερικών έμμεσων μαρτυριών μπορεί να δώσει κάποιες ενδείξεις σε αυτή την κατεύθυνση.

Αναφορικά με το 15ο και το 16ο αιώνα, δηλ. την πρώιμη φάση της οθωμανικής κυριαρχίας στην περιοχή, και ταυτόχρονα την περίοδο αρχικής ανασυγκρότησης των εκκλησιαστικών διοικήσεων στο μικρασιατικό χώρο, τα μόνα σχετικά στοιχεία παρέχονται από τα πατριαρχικά μπεράτια των ετών 1483 και 1525 καθώς και από τη γνωστή notitia (τακτικόν) της Πρώιμης Οθωμανικής εποχής. Οι εκκλησιαστικές αρχές της ευρύτερης περιοχής που μαρτυρούνται σε αυτές τις πηγές είναι οι μητροπόλεις Τραπεζούντας, Αμασείας και Σεβαστείας, σύμφωνα με τα μπεράτια, και αντίστοιχα οι Τραπεζούντας, Αμασείας και Νεοκαισαρείας, σύμφωνα με τη notitia.[1] Σε σχέση με τις παραπάνω μητροπόλεις, η Νεοκαισαρείας μπορεί να θεωρηθεί με σχετική ασφάλεια ανενεργή ως το 1610, οπότε και επανιδρύθηκε μετά από «πολλά χρόνια ανυπαρξίας».[2] Προβληματική είναι όμως και η περίπτωση της μητροπόλης Σεβαστείας σε σχέση με την ενεργό λειτουργία της κατά το 15ο και το 16ο αιώνα. Και για αυτή την εκκλησιαστική διοίκηση μαρτυρείται προσπάθεια ανασυγκρότησης μεταξύ 1617 και 1629, με την εκλογή ως μητροπολιτών των ιερομονάχων Σεραφείμ και Ιωσήφ, έπειτα από πολύχρονη ερήμωση,[3] η οποία όμως γνωρίζουμε με ασφάλεια ότι δεν ευδοκίμησε. Δεν υπάρχει καμία πληροφορία έκτοτε για την ύπαρξη ορθόδοξης

Authoring : *Terezakis Yorgos* *(15/2/2006)*
For citation : *Terezakis Yorgos , «Κολωνείας Μητρόπολις», 2006, Encyclopaedia of the Hellenic World, Asia Minor*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5574>

Κολωνείας Μητρόπολις

εκκλησιαστικής αρχής στη Σεβάστεια, ενώ η πόλη και η περιφέρειά της εντάχθηκαν στην επαρχία Νεοκαισαρείας. Η Σεβάστεια και η περιοχή της είναι γνωστές για την υπολογίσιμη παρουσία αρμενικού στοιχείου, όχι όμως ορθόδοξου, και αυτό το στοιχείο προφανώς συνέτεινε στην αδυναμία ενεργοποίησης της μητρόπολης. Η καταγραφή μητροπόλεως με έδρα τη Σεβάστεια στα μπεράτια του 1483 και 1525, καθώς και η προσπάθεια επανίδρυσής της μεταξύ 1617 και 1629, δείχνουν προθέσεις μάλλον παρά την πραγματικότητα, δηλαδή την επιδίωξη του Πατριαρχείου να διατηρεί μητροπολιτική αρχή σε αυτό το σημαντικό αστικό κέντρο της βορειοανατολικής Μικράς Ασίας, η οποία όμως δεν υπήρξε επιτυχής.

Μένουν λοιπόν μόνο οι μητροπόλεις Αμασείας και Τραπεζούντας ως πιθανές εκκλησιαστικές αρχές της περιοχής του Καραχισάρ για την περίοδο από το 15ο ως το 18ο αιώνα. Όπως πληροφορούμαστε από έγγραφο του ιεροδικαστικού αρχείου της Τραπεζούντας, η τοποθέτηση του μητροπολίτη Κύριλλου το 1628 γνωστοποιήθηκε σε κάποιους από τους καδήδες της ευρύτερης περιοχής, περιλαμβανομένων αυτών του Καραχισάρ και του Μπαϊμπούρτ, στοιχείο που δείχνει ότι ο χώρος αρμοδιότητας του μητροπολίτη Τραπεζούντας πιθανώς εκτεινόταν και στα μέρη αυτά. Η υπόθεση αυτή ενισχύεται από πληροφορία της ίδιας περιόδου (1633) για το διορισμό επισκόπου στο Μπαϊμπούρτ από το μητροπολίτη Τραπεζούντας.[4] Η συνδυαστική χρήση αυτών των πληροφοριών δείχνει ότι και το Καραχισάρ περιλαμβανόταν στη διαφαινόμενη εξωτερική περίμετρο του χώρου επιρροής του μητροπολίτη της Τραπεζούντας, όπου ο τελευταίος μπορούσε να διορίζει επισκόπους, σε αντίθεση με το στενό πυρήνα της επαρχίας του που διοικούσε άμεσα (πόλη Τραπεζούντας και περιοχές Τρικωμίας, Μάτσκας, Σουρμένων). Αυτή η εξωτερική περίμετρος της επαρχίας Τραπεζούντας περιλάμβανε ως και το α΄ μισό του 17ου αιώνα τις περιοχές του Τορούλ (Κάνεως), Όφεως, Καραχισάρ, Μπαϊμπούρτ, Ερζιντζάν, Κεμάχ, Κελκίτ, ακόμη και το Ερζερούμ, αλλά η συνοχή της και οι δυνατότητες επιρροής του μητροπολίτη Τραπεζούντας διαταράχτηκαν με την ανάδειξη της επισκοπής Κάνεως ως αυτόνομης αρχιεπισκοπής.[5]

Η θεωρούμενη αρκετά πιθανή σύνδεση της περιοχής του Καραχισάρ με την εκκλησιαστική αρχή της Τραπεζούντας πρέπει να διακόπηκε στη διάρκεια του 17ου αιώνα και έκτοτε υπάρχει απόλυτο κενό πληροφόρησης ως το β΄ μισό του 18ου αιώνα. Μαθαίνουμε ότι και στην περιοχή του Καραχισάρ είχε επεκταθεί η συνήθης τότε πρακτική της συγκρότησης πατριαρχικών εξαρχιών. Το εξαρχικό καθεστώς χαρακτήριζε την περιοχή αυτή άγνωστο για πόσο καιρό ως το 1775 οπότε και πραγματοποιήθηκε η ενσωμάτωση, πιθανότατα για πρώτη φορά, στην επαρχία Νεοκαισαρείας. Σε σχετική απόφαση του Πατριάρχη Σωφρονίου Β΄ που εκδόθηκε τον Απρίλιο του 1775 αναφέρεται ότι τα «εξαρχικά χωρία του Σεπίλ Καραϊσαρί και οι μαχαλάδες του Χαψάμανα και τα χωρία του Μελετίου λεγόμενα» παραχωρήθηκαν στη μητρόπολη Νεοκαισαρείας προκειμένου να ανακουφιστεί οικονομικά ο αρχιερέας της.[6] Γίνεται σαφές ότι οι οικονομικές δυσχέρειες οδήγησαν το Πατριαρχείο στην απόφαση να διαθέσει κάποιες εξαρχίες προκειμένου να ενισχύσει τη μητρόπολη της Νεοκαισαρείας. Η πρόνοια εξυπηρετούσε και έναν πρακτικό σκοπό, να μπορούν οι μητροπολίτες να ανταποκρίνονται στις ετήσιες οικονομικές υποχρεώσεις τους προς το Πατριαρχείο.

Η ενσωμάτωση στην επαρχία Νεοκαισαρείας, που περιλάμβανε το μεγαλύτερο μέρος του γεωγραφικού Πόντου, αποτελεί σημαντικό σταθμό στην ιστορία της εκκλησιαστικής υπαγωγής της περιοχής του Καραχισάρ, και αποτελεί λογική εξέλιξη αφού αυτή ήταν πολύ κοντινή στον κεντρικό εδαφικό πυρήνα της παραπάνω εκκλησιαστικής διοίκησης. Η ενσωμάτωση αυτή όμως υπήρξε σχετικά βραχύβια αφού ως τα μέσα του 19ου αιώνα στην περιοχή του Καραχισάρ συγκροτήθηκε ίδια εκκλησιαστική αρχή ή επισκοπή και κατόπιν μητρόπολη Νικοπόλεως και Κολωνείας.

3. Μέσα 19ου αιώνα – 1923

Η ύπαρξη της επισκοπής Νικοπόλεως και Κολωνείας, εξαρτώμενης από τη μητρόπολη Νεοκαισαρείας, μαρτυρείται από το 1855. Σύντομα όμως η νέα αυτή εκκλησιαστική αρχή αποσπάστηκε από τη μητρόπολη Νεοκαισαρείας και προάχθηκε σε μητρόπολη μεταξύ 1887 και 1907.[7] Κατά την πάγια συνήθεια της εποχής και εκκλησιαστική τακτική η ονομασία της νέας εκκλησιαστικής αρχής προήλθε από την αναβίωση αρχαιοπρεπών τοπωνυμίων που παρέπεμπαν στην απώτατη ιστορία της αρχικής συγκρότησης της χριστιανικής εκκλησίας κατά την Ύστερη Αρχαιότητα. Έτσι, η νεοϊδρυθείσα εκκλησιαστική διοίκηση παρέπεμπε στην αρχαία και μεσαιωνική πόλη της Κολωνείας, που ταυτιζόταν με το κοντινό στο Καραχισάρ χωριό Κογιλασάρ, καθώς και στην κοντινή ρωμαϊκή Νικόπολη που τότε σωζόταν σε ερείπια.[8] Όπως ήταν φυσικό η έδρα της νέας εκκλησιαστικής διοίκησης παρέμεινε στο Καραχισάρ που αποτελούσε το μόνο σημαντικό κέντρο της περιοχής. Η ίδρυση

Authoring : *Terezakis Yorgos* *(15/2/2006)*
For citation : *Terezakis Yorgos , «Κολωνείας Μητρόπολις», 2006, Encyclopaedia of the Hellenic World, Asia Minor*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5574>

Κολωνείας Μητρόπολις

της νέας επαρχίας αναβίωνε επίσης τη μεσαιωνική εκκλησιαστική διοίκηση της Κολωνείας, που ο χώρος αρμοδιότητάς της ταυτιζόταν με αυτόν του ομώνυμου βυζαντινού θέματος. Η νεότερη όμως επαρχία Νικοπόλεως και Κολωνείας περιελάμβανε αισθητά μικρότερη έκταση, αφού περιοριζόταν στην πόλη και στον καζά του Καραχισάρ.

Μια πρώτη προσπάθεια ερμηνείας του γεγονότος της απόσπασης της επαρχίας Νικοπόλεως δεν μπορεί παρά να είναι η σύνδεσή του με τη γενική τάση της κατάτμησης των παλαιών εκκλησιαστικών επαρχιών και της συγκρότησης νέων που παρατηρείται τότε στο σύνολο του μικρασιατικού χώρου. Τα αίτια αυτής της εξέλιξης δεν είναι άλλα από τη συνεχή αύξηση του ορθόδοξου χριστιανικού πληθυσμού, αλλά και τις αλλαγές στο οθωμανικό σύστημα επαρχιακής διοίκησης, δηλ. της θεσμοθέτησης του ρόλου των εκκλησιαστικών προϊσταμένων ως ανώτερων εκπροσώπων του χριστιανικού στοιχείου στο πλαίσιο του συστήματος. Όσο υψηλότερη ήταν η εκκλησιαστική αρχή που αντιπροσώπευε στα επαρχιακά συμβούλια τις κατά τόπους κοινότητες (σε επίπεδο σαντζακίου ακόμη και καζά), τόσο αποτελεσματικότερη θεωρείτο η αντιπροσώπευσή τους.[9] Δεδομένης της ανακολουθίας ανάμεσα στα όρια των εκκλησιαστικών επαρχιών με αυτά της οθωμανικής επαρχιακής διοίκησης προέκυψαν προβλήματα εκπροσώπησης για πολλές κοινότητες που ενέτειναν το αίτημα το κατάτμησης.

Η περίπτωση της ίδρυσης της επαρχίας Νικοπόλεως είναι ιδιαίτερα προβληματική σε σχέση με τους λόγους απόσπασής της από τη Νεοκαισαρείας. Η τελευταία ήταν ιδιαίτερα εκτεταμένη, περιλάμβανε το μεγαλύτερο μέρος του Πόντου αλλά και της Παφλαγονίας και θα ήταν μάλλον φυσικό να αναπτυχθούν αιτήματα κατάτμησης. Το παράδοξο είναι ότι το αίτημα για κατάτμηση της επαρχίας δε διατυπώθηκε στα πιο απομακρυσμένα και περιφερειακά τμήματά της αλλά στον κεντρικό πυρήνα του ποντιακού της τμήματος, σε χώρο πολύ κοντινό στην έδρα του μητροπολίτη Νεοκαισαρείας, που βρισκόταν στα Κοτύωρα (Ορντού). Επιπλέον, η νεοϊδρυθείσα επαρχία Νικοπόλεως και Κολωνείας ήταν εξαιρετικά περιορισμένη σε έκταση και στο σύνολό της περίπου κυκλωμένη από εδάφη που παρέμεναν στην αρμοδιότητα του Νεοκαισαρείας.

Πέραν των γενικών παραμέτρων που έθετε το πολιτικό πλαίσιο της εποχής, πίσω από το αίτημα για συγκρότηση ιδιαίτερης εκκλησιαστικής αρχής στο Καραχισάρ μπορεί να βρίσκονται και οι ιδιαίτερες επιδιώξεις, η αίσθηση της διαφορετικότητας, η μη διάθεση προσαρμογής στα υφιστάμενα δίκτυα κοινοτικής κυριαρχίας των μεταναστών από τις περιφέρειας της Τραπεζούντας και της Χαλδίας, που είχαν συγκεντρωθεί στην περιφέρεια του Καραχισάρ στη διάρκεια του 19ου αιώνα και είχαν ενισχύσει σημαντικά το χριστιανικό πληθυσμό της.[10]

Επιπλέον, η προαγωγή της επισκοπής Νικοπόλεως σε μητρόπολη συνδέεται και με τις ενέργειες του αρχιερέα της Ιερεμία (1864-1878) κατά τη θητεία του οποίου και συντελείται.[11] Η συγκεκριμένη προσωπικότητα συνέβαλε σημαντικά στην ενίσχυση της παρουσίας του ελληνορθόδοξου στοιχείου στην πόλη του Καραχισάρ μέσα από την προσέλκυση εποίκων από την περιφέρεια, την οικοδόμηση ναού αφιερωμένου στην Αγία Τριάδα και τη συγκρότηση νέας συνοικίας ορθοδόξων, πέραν της παλαιάς των Ταξιαρχών, την ίδρυση σχολείων.[12] Αν και η έκταση της επαρχίας ήταν περιορισμένη και ουσιαστικά περιλάμβανε μόνο την άμεση περιφέρεια (καζά) του Καραχισάρ, το ελληνορθόδοξο στοιχείο της υπαίθρου ήταν σχετικά εύρωστο, κυρίως μετά την ενίσχυσή του κατά το 19ο αιώνα από μετανάστες από άλλες περιοχές του Πόντου. Υπάρχουσα μαρτυρία περί του αριθμού των ελληνορθόδοξων κοινοτήτων της επαρχίας τον αναβιβάζει σε 97,[13] ενώ για το σύνολο του ελληνορθόδοξου πληθυσμού μια μάλλον υπερβολική μαρτυρία παραθέτει τον αριθμό των 67.585 για το έτος 1912 (συγκριτικά, σύμφωνα με την ίδια πηγή η τεράστια σε έκταση μητρόπολη Νεοκαισαρείας είχε συνολικό ποίμνιο 77.907!).[14] Γενικά η δημογραφική ισχύς της επαρχίας Κολωνείας βρισκόταν στην ύπαιθρο. Στην ίδια την πόλη του Καραχισάρ το ελληνορθόδοξο στοιχείο υστερούσε αρκετά σε αριθμητική δυναμική, όχι μόνο απέναντι στους μουσουλμάνους, αλλά και στους Αρμενίους, σε σχέση με τους οποίους υπολείπεται και σε οικονομική ισχύ. Ακόμη και μετά τις ενέργειες του μητροπολίτη Ιερεμία και τον εποικισμό ελληνόφωνων Ποντίων από την περιφέρεια, που ενίσχυσαν την παλαιά τουρκόφωνη κοινότητα, η γενική εικόνα υστέρησης του ελληνορθόδοξου στοιχείου της πόλης δεν άλλαξε.[15]

---

1. Ζαχαριάδου, Ελ., *Δέκα Τουρκικά Έγγραφα για την Μεγάλη Εκκλησία (1483-1567)* (Αθήνα 1996), σελ. 114-115· Darrouzès, J., *Notitiae Episcopatuum*

Κολωνείας Μητρόπολις

Ecclesiae Constantinopolitanae(Paris 1981), σελ. 419-21.

2. Αποστολόπουλος, Δ.Γ. - Μιχαηλάρης, Π.Δ., *Η Νομική Συναγωγή του Δοσιθέου. Μια πηγή και ένα τεκμήριο* (Αθήνα 1987), σελ. 246-247.

3. Αποστολόπουλος, Δ.Γ. - Μιχαηλάρης, Π.Δ., *Η Νομική Συναγωγή του Δοσιθέου. Μια πηγή και ένα τεκμήριο* (Αθήνα 1987), σελ. 248, 392.

4. Jennings, R., "The Society and Economy of Maçuka in the Ottoman Judicial Registers of Trabzon, 1560-1640", στο Bryer, A.A.M. – Lowry, H. (επιμ.), *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society* (Birmingham – Washington DC 1986), σελ. 137· Bryer, A.A.M. "The Three Cyrils", στο Bryer, A.A.M. – Lowry, H. (επιμ.), *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society* (Birmingham – Washington DC 1986), σελ. 155-157.

5. Bryer, A.A.M., "The Three Cyrils", στο Bryer, A.A.M. – Lowry, H. (επιμ.), *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society* (Birmingham – Washington DC 1986), σελ. 155-157.

6. Παΐζη-Αποστολοπούλου, Μ., *Ο Θεσμός της Πατριαρχικής Εξαρχίας* (Αθήνα 1995), σελ. 226.

7. Κονόρτας, Π., *Οθωμανικές Θεωρήσεις για το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Βεράτια για τους προκαθήμενους της Μεγάλης Εκκλησίας (17ος – αρχές 20ού αιώνα)* (Αθήνα 1998), σελ. 281.

8. Ιωαννίδης, Σ., *Ιστορία και Στατιστική της Τραπεζούντας και της γύρω περιοχής και στοιχεία για την εκεί ελληνική γλώσσα* (Θεσσαλονίκη 1988) [Κωνσταντινούπολη 1870], σελ. 159-161.

9. Αναγνωστοπούλου, Σ., *Μικρά Ασία, 19ος αιώνας – 1919. Οι ελληνορθόδοξες κοινότητες από το Μιλλέτ των Ρωμιών στο Ελληνικό Έθνος* (Αθήνα 1997), σελ. 318-325.

10. Ιωαννίδης, Σ., *Ιστορία και Στατιστική της Τραπεζούντας και της γύρω περιοχής και στοιχεία για την εκεί ελληνική γλώσσα* (Θεσσαλονίκη 1988) [Κωνσταντινούπολη 1870], σελ. 160-161.

11. Πιθανότατα μετά το 1870, αφού ο Ιωαννίδης στο έργο του που δημοσιεύεται εκείνη τη χρονιά την αναφέρει ως επισκοπή υπαγόμενη ακόμη στον Νεοκαισαρείας. Ιωαννίδης, Σ., *Ιστορία και Στατιστική της Τραπεζούντας και της γύρω περιοχής και στοιχεία για την εκεί ελληνική γλώσσα* (Θεσσαλονίκη 1988) [Κωνσταντινούπολη 1870], σελ. 160.

12. Ζουμπουλίδης, Σ., «Η Επαρχία Κολωνίας», *Ξενοφάνης* 7 (1910), σελ. 277. Το κυριότερο λατρευτικό κέντρο του τοπικού ορθόδοξου πληθυσμού ήταν μεσαιωνικός σπηλαιώδης ναός αφιερωμένος στην Παναγία (Τοπικά γνωστός ως Μεριάμ ανά).

13. Ιορδανίδης, Κ.Σ., «Οι εγκαταλειφθέντες το 1922 εν Τουρκία ελληνικοί οικισμοί», *Αρχείον Πόντου*, σελ. 121-122.

14. Σοφιανός, Α.Γ., «Πίνακες στατιστικοί εμφαίνοντες την Μικρασιατικήν Ελληνικήν Εκπαίδευσιν εις τας 23 επαρχίας του Οικουμενικού Θρόνου», *Αρχείον Πόντου* 13 (1948), σελ. 254.

15. Ιωαννίδης, Σ., *Ιστορία και Στατιστική της Τραπεζούντας και της γύρω περιοχής και στοιχεία για την εκεί ελληνική γλώσσα* (Θεσσαλονίκη 1988) [Κωνσταντινούπολη 1870], σελ. 160.

Bibliography :

- **Αναγνωστοπούλου Σ.**, *Μικρά Ασία, 19ος αι.-1919. Οι Ελληνορθόδοξες Κοινότητες. Από το Μιλλέτ των Ρωμιών στο Ελληνικό Έθνος*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997
- **Αποστολόπουλος Δ.**, **Μιχαηλάρης Π.**, *Η Νομική Συναγωγή του Δοσιθέου, μία Πηγή και ένα Τεκμήριο*, Αθήνα 1987

Authoring : *Terezakis Yorgos* *(15/2/2006)*
For citation : *Terezakis Yorgos , «Κολωνείας Μητρόπολις», 2006, Encyclopaedia of the Hellenic World, Asia Minor*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5574>

Κολωνείας Μητρόπολις

- **Ζαχαριάδου Ελισάβετ**, *Δέκα Τουρκικά Έγγραφα για τη Μεγάλη Εκκλησία (1483-1567)*, Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών/Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 1996
- **Ιορδανίδης Κ.**, "Οι εγκαταλειφθέντες το 1922 εν Τουρκία ελληνικοί οικισμοί", *Αρχείον Πόντου*, 34, 1977–1978, 88-131
- **Κονόρτας Π.**, *Οθωμανικές Θεωρήσεις για το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Βεράτια για τους προκαθήμενους της Μεγάλης Εκκλησίας (17ος-αρχές 20ού αιώνα)*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1998
- **Bryer A.A.M.**, "Appendix: The Three Cyrils", Bryer, A.A.M. – Lowry, H.W. (επιμ.), *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society*, Birmingham – Washington D.C. 1986, 155-158
- **Jennings R.C.**, "The Society and Economy of Maçuka in the Ottoman Judicial Registers of Trabzon, 1560-1640", Bryer, A.A.M. – Lowry, H.W. (επιμ.), *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society*, Birmingham – Washington D.C. 1986, 129-154
- **Ιωαννίδης Σ.**, *Ιστορία και Στατιστική Τραπεζούντος και της περί ταύτην Χώρας, ως και τα περί της ενταύθα Ελληνικής Γλώσσης*, Κωνσταντινούπολη 1870
- **Παΐζη-Αποστολοπούλου Μ.**, *Ο θεσμός της πατριαρχικής εξαρχίας, 14ος–19ος αιώνας*, Αθήνα 1995
- **Ζουμπουλίδης Σ.**, "Η Επαρχία Κολωνίας", *Ξενοφάνης*, 7, 1910, 273-278

Glossary :

εξαρχία, η

Περιφέρεια η οποία από εκκλησιαστική πλευρά δεν υπάγεται στην κοντινότερη μητρόπολη αλλά διοικείται είτε απευθείας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο (οπότε οι εκκλησιαστικές της πρόσοδοι εκχωρούνται σε κάποιον αξιωματούχο του Πατριαρχείου) είτε από κάποια σταυροπηγιακή μονή.

καζάς, ο

Η βασική και κατώτερη βαθμίδα της οθωμανικής επαρχιακής διοίκησης. Περιλάμβανε την άμεση περιφέρεια μιας πόλης ή κωμόπολης. Στην Ύστερη Οθωμανική περίοδο ταυτίζεται με το καϊμακαμλίκι.

μπεράτι (βεράτι), το

Σουλτανικό έγγραφο κανονιστικού χαρακτήρα, με περιεχόμενο την απόδοση κάποιου αξιώματος ή την απονομή προνομίων σε άτομα ή ομάδες. Μπεράτια δίνονταν σε όλους τους κρατικούς λειτουργούς, αλλά και στα μέλη του ανώτατου κλήρου, όπως οι πατριάρχες και οι μητροπολίτες.

τακτικό, το

1. Δ Ι Ο Ι Κ: Σημαντική πηγή για την οργάνωση και την εξέλιξη της βυζαντινής διοίκησης. Κατά τη Μέση Βυζαντινή περίοδο τα τακτικά πρωτοκαθεδρίας (ή τακτικά της καθέδρας ή κλητορολόγια ή κλητοροθέσια) ήταν κατάλογοι των παρευρισκομένων στις τελετές της αυλής. Σώζονται τέσσερα τακτικά πρωτοκαθεδρίας: Uspenskij, Φιλοθέου, Benescevic, de l' Escurial.
2. Σ Τ Ρ Α Τ: Ως «Τακτικά» είναι γνωστό ένα εγχειρίδιο στρατηγικής και τακτικής για πολεμικές επιχειρήσεις δια ξηράς και δια θαλάσσιες. Συντάχθηκε στις αρχές του 10^{ου} αι. επί Λέοντα ΣΤ. Το κείμενο διασώθηκε σε επίτομη και πλήρη μορφή και επηρέασε τη σύνταξη παρόμοιων εγχειριδίων όπως το μεταγενέστερο Στρατηγικά.

3. Ε Κ Κ Λ.: Το εκκλησιαστικό τακτικό (ή «συνταγμάτιο» ή “notitia episcopatuum”) είναι κατάλογος καταγραφής των εκκλησιαστικών αρχών με βάση την ιεραρχία τάξης.